

Fatihanın başındaki; gaibane Alemlerin Rabbi hitabı; O, denilmesi birinci makam ve İyyakeden itibaren; SANA hitabına geçilmesi, ikinci makam mı oluyor? Ayetü'l-Kübra Birinci Bab sonunda geçen "makamdan ve mertebeden" kasıt nedir?

Ayetü'l-Kübra risalesi, kâinattan Hâlıkını ve Rabbini soran bir seyyahın, yani mütefekkir bir ehli tahkikin müşahede ve izlenimleridir. Bu müşahede ve izlenimler; kainatın içindeki muhtelif tabakaların ayrı ayrı tahkik ve tedkik edilmesinden ibarettir. Yani bu mütefekkir olan ehl-i tahkik zat, her tabaka ve her cins mahlukatı bir makam, bir mertebe olarak değerlendiriyor. Bir nevi mahlukat ve mevcudatı kategorize edip sınıflandırıyor. Her kategori ve sınıfta, Allah ve Allah'ın isim ve sıfatları hakkında malumat ve marifet topluyor. İşte makam ve mertebe bu manaya geliyor.

Bu seyyahın her makamda ve mertebede imanı ziyadeleştiği için, fikir ve nazarı da nuranileşip letafet kazanıyor. Fikir ve nazar latifleştikçe, gezdiği ve topladığı marifetler de ona göre inceliyor ve letafet kazanıyor. Baş kısımlardaki deliller daha ziyade objektif olan somut deliller iken, sonraki deliller biraz daha kalbi ve vicdani olmaya başlıyor. Yani özetle Üstad bu risalede, bütün delillere işaret ediyor. Sadece akla değil, insanın kalbi ve sair hissiyatlarına da hitap ediyor.

"Fatıha-i şerifede, başından tâ 'İyyake' kelimesine kadar gâibane medh ü senâ ile bir huzur gelip 'İyyake' hitabına çıkılması gibi, biz dahi doğrudan doğruya gaibane aramayı bırakıp, aradığımızı aradığımızdan sormalıyız. Her şeyi gösteren güneşi, güneşten sormak gerektir. Evet, her şeyi gösteren, kendini her şeyden ziyade gösterir. Öyleyse, şemsin şuaâtı ile onu görmek ve tanımak gibi, Hâlıkımızın Esmâ-i Hüsnâsıyla ve sıfât-ı kudsiyesiyle, Onu kabiliyetimizin nisbetinde tanımaya çalışabiliriz."(1)

Başlangıçtaki deliller gaibane, Allah'a aramak şeklinde iken, delillerden hasıl olan tahkiki imandan sonra, huzur makamına çıkıp asıl aradığı Allah'ı, Allah'tan sormak makamına çıkıyor ve imanın çok yüksek bir mertebesine vasıl oluyor. İmanın gaibane makamından, huzur makamına çıkması anlamındadır. Yukarıda da değindiğimiz gibi; delillerin kesafetten letafete seyridir ifade edilen husus.

(1) bk. [Sualar, Yedinci Şua](#).